

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Voor wie ga je naar de kerk? ⁽¹⁾

(verslag van een „themadienst“)

Op 23 maart j.l. hielden we in de gemeente van Gorinchem een zgn. themadienst, met als onderwerp: voor wie ga je naar de kerk? Preek en liturgie waren samengesteld in overleg met de leiding van de 'kleine' jeugdvereniging (12-16 jaar). Op de vereniging was de vraag: waarvoor ga je eigenlijk naar de kerk? aan de orde gekomen - en voor de jongelui uit die leeftijdsgroep bleek het antwoord moeilijk. Bij de behandeling van de vraag in een kerkdienst hebben we het thema iets gewijzigd: niet „waarvoor“, maar: „voor wie?“.

We gaven drie antwoorden op de vraag.

1. Voor God.
2. Voor jezelf.
3. Voor elkaar.

Deze drie antwoorden - in „poster-formaat“ achter de kansel zichtbaar - werden besproken in drie korte preken, in plaats van de gebruikelijke ene lange preek.

We begonnen de dienst met het zingen van Psalm 122; na votum en groet Gez. 314 in wisselzang (de jeugd zong 1 en 3, de overige gemeenteleden 2 en 4). Daarop volgde een gebed en de schriftlezing, die het geheel a.h.w. overspande, Neh. 8 : 1-13. Daarna zongen we Ps. 92 : 1, 2 en 3.

Ter inleiding op het eerste preek-deel las een van de jongelui Lev. 23 : 1-3. In die verzen gaat het over heilige feestdagen en samenkomsten. In het vervolg van dat hoofdstuk gaat het dan over het Pascha en over Pinksteren, over het Loofhuttenfeest en de Grote Verzoendag.

In de eerste verzen gaat het bovendien over de wekelijkse rustdag, de sabbat. Ook dan moest er een heilige samenkomst zijn. Het zal toch wel niet de bedoeling zijn geweest, dat de Israëlieten uit alle windstreken van het land naar Jeruzalem kwamen. Ze hielden dan samenkomsten in hun steden en dorpen, stel ik me voor. Waarom wilde de HERE die samenkomsten?

Hij wilde, dat de Israëlieten goed zouden weten, wie hun God nu was: hoe Hij voor hen wilde zijn, wat Hij voor hen gedaan had en wat Hij van hen

DOOR
G. VAN ATTEN
GORINCHEM

verlangde. Hij wilde hun in die samenkomsten zijn eigen woorden meegeven, Zijn wet.

Uit het boek Nehemia hebben we gelezen van een heel grote samenkomst in Jeruzalem. Daar werd door Ezra de wet voorgelezen. De levieten legden dan uit, wat Ezra had voorgelezen, stukje bij beetje.

Ze deden dat op zo'n manier, dat iedereen, ook de kinderen, het kon begrijpen. De mensen

hebben er aandachtig naar geluisterd en ervan geleerd.

Dat de mensen goed begrepen, wat hun werd verteld, blijkt uit hun verdriet. Ze ontdekten, dat ze niet gedaan hadden wat de HERE van hen vroeg. Ze kregen door, dat ze erg veel tekortgeschoten waren.

De priester moest hun toen zeggen, dat ze op die dag niet mochten huilen. Een paar weken later hielden ze een dag van boete en bede (Neh. 9) - maar die eerste dag, waar hoofdstuk 8 over spreekt, was een feestdag. Priesters en levieten moesten toen zeggen: vandaag niet huilen, mensen; dit is een feestdag voor God. Voor die God, van wie we psalmen zingen: Hij zal zijn volk niet eindeloos kastijden. Hij is een God die vergeeft!

Toen de HERE Zich, bij de berg Sinaï, aan Zijn volk verbond, stond die berg in brand van Gods heiligheid - maar de Israëlieten hoefden niet bang te zijn voor die heilige God. Ze mochten Zijn volk zijn - de stammen, naar zijn naam genoemd.

Ook wij zijn naar Gods naam genoemd. We zijn gedoopt, en met het doopwater heeft de HERE zijn naam op ons voorhoofd geschreven. We heten naar Hem, zoals we heten naar onze ouders.

En net zoals vaders en moeders hun kinderen graag bij zich thuis zien, wil de hemelse Vader zijn aardse kinderen graag bij zich thuis zien. Ook als je

Inhoud

- 209 Ds G. van Atten,
Voor wie ga je naar de kerk? (1)
- 210 Drs H. de Jong,
Het „Bangui-project“ (1)
- 211 Drs P. J. van Kampen,
Eens of steeds opnieuw?
(Vb. Onder hypnose)
- 212 P. C. van Wijk,
Terloops...
- 213 M. Vrijmoeth-de Jong,
Opvoeden tot christelijke vrijheid
- 214 Drs O. Mooiweer,
Persschouw
- 215 T. Hoekstra,
De dichter Revius (1)
- 215 Drs O. Mooiweer,
Boekbespreking

kinderen getrouwd zijn en zelf weer kinderen hebben, is het gewoon feestelijk als ze allemaal komen. Meestal gebeurt dat alleen op verjaardagen en zo - maar dan is het ook echt feest. Niet alleen voor de kinderen en de kleinkinderen, ook voor de vader en moeder, de opa en oma.

Op die manier mag het iedere week feest zijn voor de HERE: Zijn kinderen komen naar Hem toe, samen met hun kinderen, die ook weer kinderen van de HERE mogen zijn: ze hebben immers de Naam meegekregen, ze zijn gedoopt.

De HERE is er echt blij mee, als Hij ons zo allemaal bij elkaar ziet, samen bij Hem thuis. Net zoals een vader of grootvader het middelpunt is van de familie, is de HERE dat voor ons. In de kerkdienst is Hij het middelpunt. Daarom hebben we Psalm 92 gezongen: waarlijk, dit is rechtvaardig, dat men de HERE prijst, dat men Hem eer bewijst - Zijn Naam is eerbiedwaardig. Hij is het waard, dat we voor Hem feest vieren.

„Opbouw“ tijdens de vakantie

Gedurende de komende vakantieperiode zal Opbouw niet verschijnen op 11 en 25 juli.

Kopij voor de nummers 18 juli, 1 en 8 augustus dient vroegtijdig bij de drukker te zijn. Houdt u daarmee a.u.b. rekening!

Daarom zongen de mensen in Israël de psalmen al die wij nog zingen. En ze maakten er telkens nieuwe bij: Zing een nieuw lied voor God de HERE, want Hij bracht wonderen tot stand...

De HERE is een God die wonderen doet!

Hij schiep de hemel en de aarde.

Hij vergeeft zonden.

Hij geeft zijn Naam mee aan mensenkinderen.

Zo maakt God ons blij.

Als we op die manier blij zijn, is de HERE Zelf ook blij.

Daarom staat er ergens in de

psalmen, dat de HERE troont op de lofzangen Israëls. Die liederen van ons zijn voor Hem net een troon. Aan ons zingen kan de HERE merken, dat Hij niet voor niets gewerkt heeft aan onze schepping en aan onze verlossing. Daaraan merkt Hij, dat we niets liever willen dan altijd maar bij Hem zijn.

—☆—

Ter afsluiting van dit gedeelte zongen nu de kinderen uit de basisschoolleeftijd: Zingt de HERE een nieuw lied (naar het begin van psalm 98).

Het „Bangui-projekt” (1)

Toen ik nog in Wageningen woonde, zag ik van nabij hoe vanuit de Landbouw Hogeschool de ontwikkelingssamenwerking bedreven werd. Niet alleen waren er veel jongelui uit de derde wereld naar Nederland gekomen om hier te studeren, maar wat mij bijzonder effectief leek: deskundigen werden uitgezonden om ter plaatse waar dat nodig was onderwijs te geven. Regelmatig was mijn buurman om die reden een poosje van huis. Door deze vorm van hulpverlening voorkwam men het nadeel dat jongelui, de sfeer van het rijke westen geproefd hebbend, niet meer terug wilden naar hun land van herkomst. Hun dure en hoog gekwalificeerde opleiding kwam daardoor hun vaderland toch niet ten goede. Door de kennis daar ter plaatse te brengen vermeed men dit euvel. Ik heb dit idee sindsdien bij mij rond gedragen als een zeer zinnige vorm van ontwikkelingssamenwerking. Zonder te weten dat ik zelf nog eens volgens precies dezelfde formule uitgezonden zou worden.

De Stichting Ev.T.A. (Evangelische Toerusting Afrika) verzocht in het voorjaar mijn kerkeraad om mij voor een uitzending van een maand af te staan. Dat werd goed gevonden en samen met mijn jongere collega drs D. Westerkamp te Eck en Wiel die al langer aan genoemde stichting verbonden is en reeds eerder in Uganda bedrevenheid in dit werk had opgedaan, ben ik voor een maand in Bangui geweest, de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek, waar sinds 1977 een Fakulteit voor Evangelische Theologie gevestigd is. Een anderhalf jaar tevoren had dr K. van der Toorn het spit al afgebeten, zodat onze weg daarheen reeds min of meer geëffend was. De studenten daar herinnerden zich hem nog zeer goed, wat onze ingang bij hen vergemakkelijkte. Enthousiast werden ze ook toen ze vernamen dat ik persoonlijk een leerling ben van Prof. drs J. P. Lettinga te Kampen (Broederweg), wiens grammatika voor het bijbelse Hebreeuws (in het Frans vertaald) daar verplicht gebruikt wordt.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

Een maand lang is toch niet veel, zal iemand zeggen. Dat was aanvankelijk ook mijn gedachte, vooral toen ik het prijskaartje zag dat eraan hangt. De reis daarheen is uitzonderlijk duur. Maar men gaat daar toch anders over denken als men weet dat genoemde fakulteit regelmatig zogenaamde 'professeurs visiteurs' (bezoekende leerkrachten) uitnodigt om ter plaatse een maand-programma af te werken. De vaste staf is onvolledig en door zulke uitnodigingen schept men een aanvullende voorziening. Gedurende zo'n maand heb je dan ook als bezoekende leerkracht de studenten praktisch geheel tot je beschikking. Andere kolleges volgen ze bijna niet. Zodoende kun je een stof met ze doorwerken die anders over een langere tijd uitgesmeerd zou zijn. Je bezoek wordt dan

ook behoorlijk uitgebuit, niet alleen door zo'n zestig kollegereuren maar daarnaast ook door werkbesprekingen met studenten die aan hun scriptie bezig zijn of beginnen. Gedurende de laatste week krijgen de studenten vrijaf om zich de opgedane stof eigen te maken en zich op een afsluitend examen voor te bereiden waarvan de uitslag volwaardig medebepalend is voor hun (be)vordering.

Een nadeel is natuurlijk dat je niet zoveel tijd hebt om aan elkaar te wennen. Het is toch voor de fakulteit in zekere zin een zich behelpen. Men zou de broeders en zusters daar graag een complete vaste staf gunnen. Maar om dat te realiseren valt niet mee. Van ouds is eigenlijk het Franstalige gebied aan protestantse zijde wat geïsoleerd geweest. Het heeft niet zoveel achterland. De Fakulteiten van Aix en Provence en Vaux sur Seine doen wat ze kunnen, maar de toestroom van elders blijft toch door de taalbarrière wat gestremd. Dat geldt dan trouwens meer op personeel dan op financieel gebied; zonder de Amerikaanse dollar zou deze instelling niet kunnen draaien. Dat er met deze geldstroom ook wel eens een invloed meekomt die vragen oproept, mag onze ogen niet doen sluiten voor de grote mate van vrijgevigheid die onder de Amerikaanse christenheid leeft. De welvaart daar kan de enige verklaring niet zijn.

Dit wil nu echter niet zeggen dat ook onze uitzending met Amerikaans geld is bekostigd geworden. Dat zou werkelijk onze eer te na zijn. Wel is het zo dat wij daar in Afrika een meer duurzame hulpverlening vanuit Nederland hebben aangeboden die 'eerder geestelijk dan materieel' zal kunnen zijn. Dat hebben wij om verschillende redenen zo geformuleerd. In de eerste plaats omdat onze kerken-groep gering in aantal en beperkt in mogelijkheden is. Nu ik dit trouwens neerschrijf moet het me van het hart dat ik in Afrika zeer onder de indruk gekomen ben van wat kleine Baptisten-kerkjes in de Europese landen op het gebied van de zending in Afrika presteren. Niet zelden zijn hun zendingen even talrijk als hun voorgangers aan het thuisfront. Het beroep op onze kleinheid is in het licht daarvan slechts beperkt houdbaar (al vergeet ik onze prachtige zending in Zuid-Afrika niet). Er is evenwel een belangrijk argument dat ons met financiële hulpverlening voorzichtig doet zijn. Wordt daardoor niet een eiland-

je van westerse welvaart geschapen in een omgeving van Afrikaanse armoede? Wordt zo het predikant worden niet onbedoeld geassocieerd met rijk worden? Er behoeft in onze ogen beslist niets overdrevens te gebeuren om toch naar Afrikaanse maatstaven die indruk te vestigen. Het feit alleen al dat de FATEB-student (FATEB = Faculté de Théologie Evangelique de Bangui) zich van zijn beurs normaal kan voeden en kleden valt in dat land waar overigens geen hongersnood heerst, op. Ik weet wel dat hiervoor niet zo gemakkelijk een alternatief te bedenken is, maar er moet toch wel serieus over worden nagedacht. Een en ander zou immers tot gevolg kunnen hebben dat een in Bangui opgeleide student te zeer verwend is geraakt dan dat hij zich nog naar het armelijke platteland van bijvoorbeeld Tschad zou laten beroepen. We zouden dan het in het begin van dit artikel genoemde euvel niet hebben verholpen, we zouden het alleen maar naar het Afrikaanse continent hebben verplaatst.

Er is nog een derde reden waarom wij aan geestelijke hulpverlening de voorkeur geven. En die is dat wij ons met onze gereformeerde traditie rijk voelen. Ook in ons land kan het gebeuren dat de bekeerlingen van onze evangelische medechristenen - die zij meer maken dan wij! - een beroep op de kerken van gereformeerde signatuur doen om in hun geloofskennis dieper gevormd en om voor het leven als verantwoordelijke christenen in deze wereld beter toegerust te worden. Wij zijn op die manier het theologische achterland van de evangelische beweging. Zo hebben wij dat in Afrika ook gevoeld. Binnen de kringen van de Ev.T.A. leeft derhalve de vraag hoe wij het vele dat wij vanuit onze gereformeerde traditie ontvangen hebben, ter beschikking kunnen stellen van landen-in-opbouw zoals het Afrikaanse continent die bij dozijnen telt. Ik geef toe dat dit een pretentieuze vraagstelling is die zelfs een beetje irritant kan overkomen, vooral bij degenen die de nadelen van het gereformeerde aan lijf en ziel ervaren hebben. Wij kunnen inderdaad zo opgesloten raken dat wij niet anders dan die nadelen meer zien. Maar één van de dingen die ik uit Afrika als indruk heb meegebracht is dat wij in een bijzonder rijke traditie staan die veel bruikbaar is voor dat geweldige continent in huis heeft. Ik wil daar in een volgend artikelje graag nog

wat dieper op ingaan. Voor ditmaal sluit ik af met het mischien wat voortijdig noemen van het adres van de Ev.T.A. waarheen U uw gewekte belangstelling al vast in daden kunt omzetten. Want eerlijk gezegd, onze reis is grotendeels alleen nog maar voorgeschoten. **Het projekt 'Bangui' van de Ev.T.A. kampt dus met een be-**

duidend tekort. Giften, ook om dit werk in de toekomst voort te zetten, kunnen worden overgemaakt onder uitdrukkelijke vermelding „Fonds Bangui” op de volgende rekeningnummers: Postgiro 9710, bankrekening 33.03.03.724, t.n.v. Stichting Ev.T.A., Eck en Wiel. De Ev.T.A. rekent op U.

Eens of steeds opnieuw?

Vb. Onder hypnose

Het enige dat de hypnose als zodanig schijnt te karakteriseren... is de gegeneraliseerde hypersuggestibiliteit...

C. L. Hull, *Hypnosis en Suggestibility*, 1933.

Als het verzonnen is, in dat tempo en met de bijbehorende beelden, heb ik een briljanter fantasie dan ik ooit vermoedde...

Emmy van Overeem, *Elseviers Magazine*, 18-4-1981

Boven alles gevaarlijk acht ik de leerstellingen, de uitspraken over geloof en zeden, die in diep hypnotischen toestand door tal van trance mediums worden gedaan.

Dr A. C. A. Hoffmann, *Pro en Contra Hypnotisme in de Geneeskunde*, 1908.

Drie suggesties

Een briljanter fantasie dan ik voor mogelijk houd, zegt Emmy van Overeem, die diverse ervaringen met hypnotherapie heeft gehad. Zij gelooft in de mogelijkheid van reïncarnatie en doet dat op basis van eigen ervaringen. Zoiets als ze heeft meegemaakt kan onmogelijk verzonnen zijn. Het moet wel echt, wel wáár zijn!

De diepte en intensiteit van de emotie wordt door de twee andere geciteerde niet ontkend. C. L. Hull, in een van m'n boeken „de meest eminente autoriteit van de twintigste eeuw op het gebied van de wetenschappelijke bestudering van de hypnose” genoemd, wijdt een boek, speciaal aan de relatie tussen hypnose en suggestie. Je stelt je open voor indrukken waar je normaliter (meer) tegen gewaapend bent.

De (naar ik vermoed Rooms-Katholieke) arts Hoffmann schreef in een deeltje in de destijds bekende serie 'Pro en Contra' over zijn - ten diepste geestelijke - motieven om hypnose een gevaarlijke manier van behandelen te vinden. Wat weten we feitelijk van de bron van die hypnose? Hij spreekt van de „mogelijkheid van possessie, bezetenheid, door hogere geestelijke intelligenten-

DOOR P. J. VAN KAMPEN ZEIST

tiën”. Ook een geloofsuitspraak, naast - of zo u wilt, tegenover - die van Emmy van Overeem.

Wat is hypnose?

Een van de lastigste vragen om te beantwoorden is de vraag wat hypnose nu eigenlijk is. In een nuttig en gedegen artikel lees ik: „Het hypnotisme bestaat ongetwijfeld en de beoefening ervan kan aangewend worden om nuttige resultaten te bereiken, maar het is zelfs moeilijk om de hypnotische toestand op zich te definiëren.” Iets verderop lees ik: „Gehypnotiseerd worden betekent niet dat men slapende is, of in een trance of enige andere toestand verkeert behalve dan dat men bereid is suggesties te accepteren”.

De geschiedenis van de hypnose, oftewel het mesmerisme, in de westerse samenleving, van de laatste twee eeuwen is fascinerend. We komen charlatans tegen, occultisten, sekteleiders, Freud, en vele anderen. Eminente geleerden en bevlogen idioten. Maar het meest inte-

ressante wellicht is: nog steeds weten we niet echt wat het in zichzelf is! Dat stemt tot nadenken en tot voorzichtigheid!

Dr Hoffmann waagt zich aan wat duidingen, in zijn al oude boekje van 1908: „Volgens de materialist is het hypnotisme het spontaan opkomen of kunstmatig opwekken van onderscheiden reeksen van fysische en psychische reflexen, voorstellingen en automatismen.

Volgens gezaghebbende moderne spiritualisten vormen vele verschijnselen van het diepere hypnotisme den overgang van de menschen- tot de geestenwereld. In het bijzonder ziet men in het hypnotische somnambulisme, evenals ook in het spontaan somnambulisme.... het indringen in de geestenwereld. Volgens hen die deze opvattingen huldigen is dan het spiritisme te beschouwen als... het binnenzweven der geesteninvloeden in onze zinnenwereld.”

Voor Hoffmann ligt hypnose in de buurt van hysterie. De vrije wil wordt bedwongen, zegt hij. „Hypnotiseren is kunstmatig hysterisch maken” en „de grenzen der hysterie zijn hier de grenzen der hypnose.”

Wie het wat simpeler wil hebben, mijn eigen gedachte. Wat er ook precies gebeurt, als men onder hypnose komt, kennelijk wordt de (menselijke) geest enigszins stilgelegd, passief gemaakt. Wilsuitingen in elk geval zijn min-of-meer verlamd. In die staat blijkt de geest (volgens deskundigen) meer open voor suggestie en/of beïnvloeding. Of die beïnvloeding van buitenaf komt of van binnenuit is feitelijk vaak moeilijk te zeggen.

Die staat van de geest, die passiviteit van de geest, wordt ook onder andere omstandigheden aangetroffen of gekweekt. In trance, bij gebruik van verdovende of hallucinogene middelen, (soms) in een spiritistische seance, en misschien zelfs in coma en als men klinisch dood is verklaard, tref je een staat aan die er (enigszins of sterk) op lijkt. Elk van die (door ons nog nauwelijks doorgronde) „bewustzijnsstadia” (bij gebrek aan een beter woord) kunnen leiden tot ervaringen van psychische of religieuze aard. Het waarheidsgehalte ervan valt vaak maar moeilijk met zekerheid vast te stellen. **Voorzichtigheid is hier stellig geboden.**

Na toch wel heel wat overdenken (uiteraard als volslagen leek op dit gebied) komt het me als juist voor met dr Hoffmann te menen dat „bij het hypnotiseren een bijna geheele overgave van den vrijen wil

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

van den patiënt aan de willekeur van den hypnotiseur bestaat”.

Ook het volgende: „In een kleine minderheid der gevallen acht ik met vele christelijke wijsgeeren hier inspiratie van slechte hogere geesten mogelijk.”

Beïnvloedbaar

Een van de mogelijkheden is dus die van de suggestie. Zelf meen ik dat er iets aan moet worden toegevoegd. Kennelijk weet de hypnose de grenzen van de herinnering te verlagen. Onder hypnose blijken veel mensen in staat zich dingen te herinneren die ze al lange tijd volslagen vergeten waren. Psychologen als Freud en Jung hebben - mede om die reden - een tijdlang nogal met hypnose gewerkt.

Is het nu niet mogelijk dat (een van) beide factoren een rol speelt bij de verklaring van geclaimde reïncarnatieverschijnselen? Twee illustraties daarvan, een bekende en een niet zo bekende.

De bekende is het geval-Bridey Murphy. Een jonge vrouw die in de staat Colorado (V.S.) geboren is, ene Virginia Tighe; gaat na verloop van tijd - ze is dan al getrouwd - zeggen dat ze, in een vorig leven Bridey Murphy heette. Ze blijkt allerlei Ierse woorden te kennen, weet de namen van obscure plaatsen in Ierland, herinnert zich erg veel van wat er in dat vorig leven gebeurd is, en kan in een post-hypnotische staat de Ierse horleprijp dansen. Conclusie: reïncarnatie is wáár!

Een hele golf van reïncarnatiegeloof sloeg over de Verenigde Staten (we hebben het nu over de jaren vijftig van onze eeuw). Allerlei mensen gaan zich ook „spontaan”(?) dingen herinneren en zo groeit b.v. het aantal gereïncarneerde zeelieden van Columbus tot zodanige proporties dat ze vele malen diens

hele vloot kunnen bemannen. Er komen geen „come as you are“-parties (zo van: kom maar in je gewone plunje), maar „come as you were“-parties, d.w.z. dof je eens op in de kleden van je vorige leven!

Volgens een opgave was er zelfs een spiritistisch medium uit Houston die begon te hinniken omdat hij in een vorig leven een paard geweest zou zijn. (In Hindoe-termen zou dat een verbluffend snelle carrière geweest zijn). Je vraagt je in zo'n geval af of het niet verkieslijker is in een vorig leven een paard te zijn geweest dan nu een ezel, maar goed.

Na dit alles kwam toch wel iets als een ontzuivering. De zaak-Bridey Murphy is een van de meer omstreden kwesties geworden, toen een psycholoog die zich met het verhaal bezighield met de stelling kwam (die hij kennelijk behoorlijk hard kon maken) dat Virginia Tighe helemaal niet de opgestane Bri-

dey Murphy was, maar als kind met een oudere Ierse vrouw van die naam had gepraat, die haar - ze was toen nog erg jong - allerlei verhalen over haar jeugd verteld had. Mevrouw Tighe wist dat niet meer - herinneringen die echt onder de bewustzijnsdrempel waren weggezaakt - maar nu, onder hypnose kwamen ze weer boven. Ze wist heel wat van Ierland in de vorige eeuw, maar het was wel kennis in dit leven, en in deze identiteit als mens, verkregen. De informatie kwam van buiten, niet van binnen. Over die kwestie is - dat laat zich begrijpen - nogal wat te doen geweest.

Hetzelfde geldt in mindere mate voor het verhaal van de zieners van Genève.

Een vrouw in Genève blijkt Arabisch te kunnen schrijven - ze heeft een Arabische incarnatie gehad, dat spreekt voor zich. Merkwaardig is wel dat ze de tekens van links naar rechts

schrijft in plaats van omgekeerd. Na veel onderzoek constateert een psycholoog dat ze, als kind thuis een boek had met die tekens. Die herinnering kwam boven, is zijn stelling. Niks reïncarnatie dus.

Voer voor psychologen?

In zijn boek **Een nieuw Licht op de Kerk?** somt dr R. Kranenborch allerlei categorieën van reïncarnatie-ervaringen op. Hij probeert daarbij ook een aantal ervaringen te duiden. Een van zijn uitspraken: „In de herinnering van kinderen gaat het zeer vaak om gevallen waarin men in het vorig bestaan gewelddadig aan zijn eind kwam of te jong stierf. Sommige kinderen dragen bij hun geboorte al (of nog) de „lidtekens“ uit het vroegere bestaan.“

Wat daarvan te zeggen? Is dat normaal? Allerlei kleine kinderen die met verhalen komen over vermoord-worden, etc.?

Volgens een opgave die ik zag betreft dat 40% van de door kinderen op Sri Lanka geclaimde ervaringen van reïncarnatie, terwijl in Libanon en Syrië 80% van al die ervaringen van kinderen gewelddadige kanten zou hebben. Voer voor psychologen, zegt een nuchterling mischien.

Nieuwe Bijzonder Hoogleraar bij de Reformatorische Wijsbegeerte

Met ingang van het nieuwe seizoen hoopt Dr B. Kee als bijzonder hoogleraar in de Reformatorische Wijsbegeerte te doceren aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. De heer Kee zal verbonden zijn aan de Centrale Interfaculteit en aan de Economische faculteit.

De Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte stelt zich ten doel het reformatorisch wijsgerig denken en de resultaten daarvan te verbreiden. Dit doet zij onder andere door bijzondere leerstoelen te laten instellen en te onderhouden. Op het moment zijn er leerstoelen, in Groningen (H. G. Geertsema), Delft en Eindhoven (E. Schuurman), Leiden (S. Grifioen), Rotterdam (heden nog onbezet) en Utrecht (J. D. Dengerink). In Wageningen worden wetenschappelijke voordrachten gegeven door prof. Schuurman. De instelling van een nieuwe leerstoel aldaar is in voorbereiding.

Personalia - Bas Kee werd geboren in 1942 te Zaandam. Hij sloot in 1967 zijn studie in de economische wetenschappen af aan de Vrije Universiteit. Daarna volgde hij aan dezelfde universiteit een studie in de Wijsbegeerte, die hij in 1972 afsloot.

Tien jaar later volgde de dissertatie „Prijzen en produktie, een vakwijsgerig onderzoek naar de betekenis van de economisch-modale abstractie aan de hand van de klassieke en neoklassieke waardeleer“. (Promoteres: Prof. Dr J. G. Knol en Prof. Dr Ir. H. van Riessen.)

Vanaf 1969 is de heer Kee in dienst van de VU, eerst als wetenschappelijk medewerker, later als wetenschappelijk hoofdmedewerker ten behoeve van de wijsbegeerte der economische wetenschappen.

In september 1986 hoopt de heer Kee met zijn kolleges te beginnen.

De Golan-vlakte

Het grootste deel van de hoogvlakte van Golan is bezet gebied. Van 1948 tot 1967 hadden de Syriërs dit vruchtbare gebied in bezit, maar na de zesdaagse oorlog in 1967 bezette het Israëlische leger de vlakte en hierdoor werd een eind gemaakt aan de jarenlange beschietingen van het Noorden van Israël door Syrië.

In Deut. 4 : 43 wordt als één van de vrijsteden genoemd 'Golan in Basan'. Naar deze plaats is later de hele vlakte genoemd.

Tijdens ons bezoek reden we vanaf de Zuid-Oostkant van het meer van Galilea naar het Noorden. Het is een prachtige weg met aan de kant groene vlakten, kleine watermeertjes, maar ook kapot oorlogsmateriaal en kapotgeschoten huizen. Een belangrijke plaats is Kuneitra. Vroeger al was dit een belangrijk strategisch punt op de weg naar Damascus. Thans is het één van de belangrijkste verkenningpunten, van waaruit in verre omtrek kan worden bekeken wat er gaande is. Het valt op de Golan-vlakte op, dat Israël hier belangrijke verdedigingswerken heeft aangelegd. Veel mensen kom je er niet tegen, wel zie je er regelmatig militairen, ergens op wacht of op weg naar huis tijdens de verlofdagen.

Dit 'op weg naar huis' gebeurt meestal liftend en als je tijdens de tocht een militair meeneemt in de auto, krijg je meestal wel een leuk gesprek.

Hoe verder je naar het Noorden

Terloops...

DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL

gaat, hoe beter wordt de berg Hermon (ruim 2200 m) zichtbaar. Behalve gedurende een paar zomermaanden ligt er altijd wel sneeuw op de top. Psalm 133 spreekt van de dauw van de Hermon, die neerdaalt op de bergen van Sion. Het sneeuwwater van de Hermon is nog steeds erg belangrijk voor het vruchtbaar maken van het land, tot in de zuidelijke Negevoestijn toe. In Hooglied 4 : 8 lezen we van de Hermon, 'van de hollen der leeuwen, van de bergen der panthers'.

Bij de Hermon buigt de weg naar het Oosten over de rivier de Hermon, één van de drie Jordaanbronnen en zo kom je dan in Baniyas. Hier is een prachtig natuurpark en op de top van een heuvel zijn restanten van een kruisvaardersburcht uit de 12e eeuw. Vlakbij Baniyas zijn ook restanten te zien van het bijbelse Caesarea Philippi. Hier in de buurt beleed Petrus de Heiland als 'de Christus, de Zoon van de levende God' (Matth. 16 : 13 e.v.).

Ten Westen van Baniyas heeft het uit de bijbel bekende Dan gelegen. Ook hier zijn uitgebreide opgravingen verricht, waarbij o.a. een stadspoort uit

de 9e eeuw te voorschijn is gekomen.

De plaats Dan was het meest noordelijke punt van Israël, terwijl Berseba de meest zuidelijke plaats was. In 1 Kon. 12 : 25 e.v. lezen we, dat Jerobeam een gouden kalf plaatst te Dan. Jeremia profeteerde van de ondergang van Dan (8 : 16): 'Van Dan uit is te horen het snuiven zijner paarden; door het geluid van het hinniken zijner rossen beeft het gehele land; zij komen, zij verslinden het land met al wat er op staat, de stad met wie er in wonen'. Bij de opgraving Dan dronken we thee bij een Bedoeïenenfamilie en in ons beste Frans probeerden we een discussie gaande te houden.

Iets voorbij Dan gingen we naar het Zuiden, op weg naar Tiberias.

Ongeveel 14 km ten Noorden van het meer ligt het verkeersknooppunt Hazor. Ook hier zijn - het wordt misschien een-tonig - belangrijke opgravingen gedaan, zelfs uit de tijd van Salomo. Van deze koning is bekend, dat hij de plaats Hazor liet versterken (1 Kon. 9 : 15). Deze versterking zal wel nodig zijn geweest, want in Jozua 11 : 11 lezen we, dat de plaats geheel werd verwoest door Jozua, na diens overwinning op de koning van Hazor.

Bij de opgravingen valt het verdedigingssysteem op, met het uitgebreide watersysteem, de stadspoorten, alsmede restanten van een heidense tempel met verschillende stenen met vrij gave afbeeldingen van b.v. twee handen.

Opvoeden tot christelijke vrijheid

VRIJHEID

Opvoeden is een veelomvattende zaak en kan in zijn totaliteit onmogelijk behandeld worden in deze beperkte spreektijd.

De titel 'Opvoeden tot christelijke vrijheid' geeft echter een beperking aan. Slechts dat facet van de opvoeding behoeft belicht te worden, dat gaat over de vraag hoe je een kind kunt brengen tot een leven in christelijke vrijheid.

Voor veel ouders is dit op het eerste gezicht geen brandend probleem. Een kind behoeft namelijk niet te leren, wat leven in vrijheid is. Dat doet een kind van nature al. Het heeft een ongebreidelde vrijheidsdrang. Het is veeleer de vraag hoe die vrijheidsdrang van jongs af aan op de juiste manier kan worden ingeperkt. Uit zichzelf wil het kind vrij zijn, het wil doen, wat het zelf wil en het wil zich niet houden aan regels en beperkingen. De grote, wijde wereld is aanlokkelijk en uitdagend; het kleine kind kruipt als het de kans krijgt de kamer uit; de kleuter rukt buiten zijn hand uit die van zijn vader en gaat er vandoor; het schoolkind gaat met zijn vriendjes op avontuur en de jongere wil zo snel als het maar mogelijk is op eigen benen staan, het ouderlijk huis uit. In vrijheid alles zelf weten, zelf bepalen, zelf beslissen, dat is voor de meeste jongeren het ideaal van leven in vrijheid. Dat behoeven ze niet meer te leren.

Veel ouders zullen juist vragen om het tegenovergestelde: Hoe leer je een kind zich te houden aan wetten en regels, hoe leer je het gehoorzaamheid, eerbied en gezagsaanvaarding? Is de gehoorzaamheidstraining niet het meest wezenlijke van de opvoeding? En zo komen we tot de grondvraag: Wat is opvoeden?

Vrije of autoritaire opvoeding

De verschillende pedagogen uit de westerse wereld hebben in de loop der tijden geheel verschillende antwoorden gegeven op de vraag, wat opvoeden is. Er waren er, die zeiden, dat een kind alle mogelijkheden in zich heeft om op te groeien tot een volwassen mens. Opvoeders hebben alleen de taak de omstandigheden voor de ontwikkeling van het kind zo optimaal mogelijk te maken. Verdere bemoeienis is niet alleen niet nodig, maar zelfs funest. Zoals uit een zaadje een volwaardige plant groeit zonder de inmenging van de mens, zo kan er uit een kind ook een evenwichtig mens groeien als wij, volwassenen het maar laten gaan en het kind niet belasten met onze ideeën en meningen. Deze zienswijze van de vrije opvoeding gaat er van uit, dat het kind in zonden ontvangen en geboren is en miskent de invloed en de macht van het kwade in het leven van het kind. Ook in onze tijd is deze opvoedingsstijl nog springlevend. Ik noem u de namen van René Görtzen en Alice Miller. Zij noemen zich antipedagogen en betitelen de gangbare opvoedkunde als zwarte pedagogiek.

Een tegenovergestelde mening verkondigen degenen, die er vanuit gaan, dat het kind zonder de leiding en de vorming van de volwassene niet tot ontwikkeling kan komen. Zij zien het kind als een klomp klei, die door de opvoeder gekneed en gevormd moet worden tot een bruikbaar instrument in de maatschappij. Wetten, regels en geboden van de volwassenen zijn broodnodig voor het kind en dienen strikt nauwkeurig opgevolgd en gehoorzaamd te worden. Deze autoritaire opvoedingsstijl heeft in zijn extreme vorm tot excessen geleid van kada-verdiscipline: 'Befehl ist Befehl'.

In het Duitsland van de tweede wereldoorlog hebben we daarvan de voorbeelden gezien. Dat deze opvoedingsstijl in tegenpraak is met opvoeden tot christelijke vrijheid, is duidelijk, evenals het feit, dat het een miskennis is van de unieke gaven en

DOOR M. VRIJMOETH-DE JONG ZWOLLE

mogelijkheden, die de Here God in elk mensenkind gelegd heeft en die wij als opvoeders zo goed mogelijk tot ontwikkeling moeten laten komen.

Christelijk opvoeden

Niet alleen uit praktische en verstandelijke overwegingen wijzen we zowel de vrije als de autoritaire opvoeding af, ook de Here God waarschuwt ons in Zijn Woord ervoor, enerzijds het kind zijn gang te laten gaan, (Wie zijn zoon liefheeft, tuchtigt hem, Spr. 13 : 24, 22 : 15 en 23 : 13 en 14) en anderzijds voor een te strenge opvoeding, (Vaders, prikkel uw kinderen niet' of 'Verbittert uw kinderen niet', Efeze 6:4 en Coloss. 3:21). Maar nog steeds blijft de vraag wat dan wel goed opvoeden is. Wat is christelijk opvoeden?

Zestig jaar geleden had de invloedrijke christenpedagoog professor Philip Kohnstamm geen moeite met deze vraag. Kort en krachtig luidde zijn antwoord 'Opvoeden is gewetensvorming'. In de tijd van de brave Hendrikken en de lieve Marietjes legde hij als zoon van zijn tijd de nadruk op de zedelijke vorming van het kind. De deugdzaamheid stond hoog in het vaandel. Denkt u maar eens aan de vele keren, dat de oude psalmberijming spreekt over de jeugd en het pad der deugd. Het is in dezelfde tijd, dat de bekende kleuter- en kinderbijbel van W. G. van der Hulst verschijnt.

De mens als zedelijk wezen stond centraal.

In deze tijd worden er heel andere accenten gelegd. De Groningse pedagoog, professor Immelman formuleerde enkele jaren geleden de definitie 'Opvoeden is inleiden in

betekenissen'. Hij wil hiermee zeggen, dat de opvoeding zich dient te beperken tot het geven van informatie op alle gebieden door middel van woorden en handelingen. Het kind moet bekend gemaakt worden met de betekenis van alles, wat hij tegenkomt in zijn leven en met de konsekwenties van zijn woorden en daden. Bij deze zienswijze valt de nadruk volkomen op het rationele, het verstandelijke van de mens.

De mens als redelijk wezen staat centraal.

Tenslotte wil ik u nog de definitie over opvoeden geven van de Utrechtse emeritus hoogleraar in de pedagogiek uit de jaren vijftig, Langeveld.

Hij zei: 'Opvoeden is het kind brengen tot zelfverantwoordelijke zelfbepaling'.

Naar mijn mening geeft hij in deze, in algemene termen geformuleerde omschrijving, een juiste weergave van datgene wat christelijke opvoeding moet zijn. Hij legt de vinger op het belang van zowel de zedelijke als de redelijke vorming van het kind. Is het brengen tot zelfbepaling niet hetzelfde als brengen tot leven in vrijheid? Als een mens vrij is, kan en mag een ander niet meer zeggen, wat hij doen of laten moet, hij mag het zelf bepalen.

Voorschriften in de trant van 'Dat mag wel en dat mag niet' of 'Dat moet je doen of dat moet je niet doen' zijn niet meer bepalend voor het leven van een mens, die vrij is. Als redelijk, verstandig mens mag hij alles zelf bepalen. Dat is vrijheid.

Aan de vrijheid tot zelfbepaling wordt door Langeveld echter wel een grens gesteld door het bijvoeglijk naamwoord 'zelfverantwoordelijk'. De mens is verantwoordelijk voor zijn keuzes en hij zal verantwoording daarvan moeten afleggen aan degene, die hem erom vraagt. Voor Langeveld zelf betekende dit, dat hij zich voor zijn eigen woorden en daden, voor zijn eigen zelfbepaling verantwoordelijk wist tegenover de Here God, de Vader van Jezus Christus. Heel bewust gebruikt hij de term zelfverantwoordelijk. De mens kan en mag zich niet verschuilen achter een ander, ook al is de persoon nog zo gezaghebbend, niet achter een theorie of dogmatiek, ook al is die leer nog zo gereformeerd of bijbels en ook niet achter een synode of wat voor andere instantie ook. Niet een ander is verantwoordelijk voor mijn zelfbepaling, maar ik ben zelf verantwoordelijk. Zo omschreef Langeveld het begrip christelijke vrijheid.

Brengen tot zelfstandigheid

Leven in christelijke vrijheid, of met andere woorden zelfverantwoordelijke zelfbepaling vraagt zelfstandig, onafhankelijk, denken en handelen van een mens. Opvoeden is het brengen van het kind tot die zelfstandigheid. Ouders zijn met een kind bijna twintig jaar bezig om het op elk terrein, die zelfstandigheid te leren. Het gebied waarop het kind zelfstandig kan handelen wordt in de loop der jaren steeds groter en daarmee ook de zelfbepaling en de verantwoordelijkheid.

Ter voorbeeld wil ik ingaan op het leren lopen van het kind op ongeveer anderhalf jaar oude leeftijd en waarbij elk ouderpaar sterk betrokken is.

De meest opvallende pedagogische aspecten bij dat proces zijn: Het voorbeeld van de ouders, door steeds te lopen en niet te kruipen, zoals het kind, de aanmoedigingen van de volwassenen, de uitgespreide armen, de aanwijzingen en de waarschuwingen

en de complimentjes bij het succes van de pogingen.

Bij dit leren lopen valt het kind vaak en doet het heel wat misstappen. Toch blijven de ouders het kind aanmoedigen en helpen. Als het kind uiteindelijk de zelfstandigheid van te kunnen lopen, heeft bereikt, is iedereen blij met het resultaat. In het vervolg behoort het tot de zelfstandigheid en de zelfbepaling van het kind of het gaat lopen of kruipen in bepaalde gevallen.

Met deze illustratie is aangegeven wat belangrijk is bij de opvoeding van het kind tot zelfstandigheid: Het voorbeeld geven door de volwassenen, het bekendmaken met de gegevens, keuzemogelijkheden en consequenties, het aanmoedigen bij twijfel, het luisteren en troosten bij mislukking en het geven van complimenten bij succes.

Op allerlei gebied zal dit proces zich de gehele kindertijd door steeds weer herhalen. Iedere keer als het kind weer iets geleerd heeft, is het daarmee iets gevorderd op de weg van de zelfbepaling.

Brengen tot zelfverantwoordelijkheid

Het zedelijk aspect van de opvoeding vraagt van de ouders eenzelfde houding. Het gaat daarbij om gewetensvorming en het brengen tot zelfverantwoordelijkheid tegenover God.

In de eerste plaats moet het kind een voorbeeld krijgen van wat leven in christelijke vrijheid is. Vanmorgen is dit van twee kanten belicht en we hoorden dat het betekent: Leven voor Gods aangezicht, vrij zijn van elke vorm van slavernij en ten dienste willen staan van God en de medemens.

Heel belangrijk is het dat de kinderen aan de volwassenen zien en merken, dat zij leven voor Gods aangezicht. Bidden de ouders zelf bij elke te maken beslissing 'Heer, wijs mij de weg, leid mij door Uw Geest'? Horen de kinderen deze gebeden? Zien ze dat wij, ouders, ook regelmatig worstelen met de vraag 'Wat wil de Here van mij in dit geval?' Beleven ze het bijbellezen, aan tafel en de kerkgang van ons ouderen als een sleur of ervaren ze achter die gewoontehandelingen een mens, die zich wil laten onderwijzen, troosten, bemoedigen en corrigeren door Gods eigen Woord?

In de tweede plaats rust op de schouders van de ouders en van de gemeente de taak de kinderen bekend te maken met God en Zijn Woord. Vroeg of laat

zal het kind zelf tot een keus moeten komen of het de Here wil dienen of niet. Om goed te kunnen kiezen is het belangrijk, dat het weet wie de Here God is en hoe lief Hij ons heeft, dat het begrijpt, wat Jezus Christus heeft gedaan en dat het gehoord heeft van het werk van de Heilige Geest in ons leven. Liefde tot God en de naaste kunnen wij niet in de harten van de kinderen leggen, maar we kunnen wel het zaad strooien, waaruit het geloof kan groeien.

In de derde plaats kunnen de ouders het kind helpen bij het maken van de keuzes, waarvoor het gesteld wordt. In die gevallen kan er gesproken worden over de mogelijkheden en hun gevolgen en kan er nagedacht worden over vergelijkbare situaties in de Bijbel. Met het kind kan men zich afvragen of met het maken van een keuze de eer van God in het geding is en of het welzijn van de naaste bevordert of misschien geschaad wordt. Ook is het belangrijk, dat het kind in de bovenbouw van de basisschoolperiode goed weet welke regels de ouders gesteld hebben. Maar het moet daarbij tevens gemerkt hebben dat de geboden en verboden van zijn vader en moeder genormeerd zijn aan de Bijbelse waarden en dat Gods gebod tot liefde de

norm is, die alle geboden te boven gaat.

Kinderen in de puberteit zijn in hun gewetensvorming meestal zo ver, dat zij niet meer bij alles vragen of het van hun ouders of andere gezagsdragers wel of niet mag of moet. Maar zij willen doorstoten naar de normen en de waarden, waar de opvoeders hun regels op baseren. Het is de voorlaatste stap in het proces van de gewetensvorming. Deze stap kenmerkt zich door een duidelijke behoefte aan argumenten van de kant van de ouderen ten aanzien van de achtergronden van de regels, waaraan zij zich moeten houden van die volwassenen. Ze vragen naar de zin van de kerkdienst; zij willen weten wat tegen een bezoek aan een disco is. Er zijn jongeren die euthanasie niet altijd verwerpelijk vinden, maar daarentegen een uiting van barmhartigheid. Anderen zitten met het probleem of dienstweigering en protest tegen kernbewapening in overeenstemming is met - of zelfs een eis is van - Gods geboden. Op deze en op nog veel meer van dergelijke vragen wil de jeugd graag een wezenlijk antwoord ontvangen. Wij kunnen en mogen er ons niet van af maken door te zeggen, dat iets altijd zo geweest is, (het beroep op de traditie), of dat ze het later wel zullen begrijpen, (het

beroep op onze ervaring). De jongeren willen de regels en normen, die wij hanteren, begrijpen. Ze willen kennis krijgen van de achterliggende waarden en ze willen weten, waarom wij die waarden zo waardevol vinden.

In deze periode van meningsvorming worden onze kinderen overspoeld door informatie op allerlei gebied. Veel van die informatie is ontsproten aan een denkwijze, die de onze niet is. Het is daarom belangrijk, dat wij de jeugd deugdelijke argumenten geven t.a.v. onze zienswijze en daarmee wezenlijke bouwstenen aandragen voor hun meningsvorming. Wij ouderen zullen daarbij steeds goed moeten bedenken, dat de meest essentiële bouwsteen is de Bijbelse norm van: Liefde tot God en de naaste.

Tenslotte komt de periode van de jongvolwassenheid, waarin de jongere zelf zijn woorden en daden bepaalt en zijn eigen keuzes maakt in vrijheid. Dankbaar en blij kunnen we zijn, als we weten, dat die beslissingen worden genomen na gebed genormeerd aan Zijn Woord en geleid door de Heilige Geest, en als we zien, dat de jongere zichzelf verantwoordelijk weet tegenover zijn hemelse Vader.

Zwolle, 19 april 1986.

Persschouw

In de rubriek: NADER BEKEKEN in „DE WEKKER” schreef ds K. Boersma van Rotterdam-Zuid een indringend artikel naar aanleiding van de komende generale synode van de Chr. Geref. Kerken, die in Den Haag gehouden worden zal. Het is bekend, dat deze synode belangrijke beslissingen zal moeten nemen, die in verband met gerezen spanningen het voortbestaan van genoemde kerken direkt raken. De titel, die ds Boersma aan zijn artikel meegaf, luidde: **Stille arbeid voor de synode**. Hij sluit zijn artikel als volgt af:

En is dat dan alles?

Nu komt het diepste nog. Ik zeg niet, dat al het bovenstaande „nog maar de buitenkant” is, over uiterlijke dingen gaat. Neen, ik sprak over kerkelijke, dat is over geestelijke dingen. Over het feit, dat we de Heilige Geest nodig hebben in alle voorbereiding en overleg en discussie en besluiten. Over het feit, dat we de Heilige synode zouden kunnen houden, als we moesten vrezen, dat de Heilige

Geest Zich niet meer van ons zou willen bedienen.

Maar wat ik het diepste noem, is een biddende en ootmoedige voorbereiding. We mogen verwachten, dat allen die afgevaardigd zijn, mensen zijn, die bidden geleerd hebben. Die weten wat het is om als arme, onwaardige, in zichzelf ook onbekwame mensen, tot Hem te gaan, die het Hoofd van de Kerk is, die zijn bloed heeft gegeven en tegen zijn leerlingen heeft gezegd: zonder Mij kunt gij niets doen.

Ik zou mij kunnen voorstellen, dat deze komende generale synode, voordat zij één woord tot de kerken te zeggen heeft, temidden van de spanningen die ook haar zullen kenmerken, als een der eerste agendapunten een ure van verootmoediging en gebed zou hebben, voordat men zich aan één afhandeling van een zaak zou zetten.

En om zoiets, dat voor de gehele synode zegenrijk zou kunnen werken, te bereiken, is het absoluut noodzakelijk, dat elk synodelid in deze maanden van voorbereiding, een heel stille arbeid vooraf heeft van ootmoed en gebed, voor zichzelf en voor zijn hele verkeren en spreken en besluiten in de synode.

Vergis ik mij niet, dan is er in deze maanden een stille hoop en moed aan het groeien voor een keerpunt in de spanningen. Maar daarom roep ik ook alle lezers van ons blad op om voor zichzelf en met elkaar veel de Here aan te roepen om zijn hoge leiding en zegen voor de kerk.

Een tijd geleden zei iemand tegen mij: de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben eigenlijk alles in zich om op brede schaal een zegen en bete-

kenis te zijn temidden van kerkelijk Nederland, maar ze gebruiken dat zo weinig. Wel, ik blijf dat zeggen in deze maanden van stille arbeid voor de synode.

Maar dan behoort bij dat „alles in zich hebben” niet alleen het hebben van deugdelijke Schriftuurlijke en historische papieren, maar, en juist daardoor, een leven in ootmoet, eenvoud, gebed en trouw.

Moge ons allen dat toch kenmerken in deze zomermaanden. En neemt u dat mee, overal waar u bent, en hoe het ook met u gaat.

—☆—

Wij leven en bidden met onze christelijke gereformeerde broeders en zusters hartelijk mee! Geve de HERE veel wijsheid, opdat er besluiten genomen mogen worden, die schriftuurlijk gefundeerd en konfessioneel onderbouwd zijn. Dan zal ongetwijfeld de werkelijke eenheid der kerken bevordert worden.

Hier is de bede om verlichting met de Heilige Geest ten volle op zijn plaats!

O. Mooiweer, Enschede

De dichter Revius (1)

*Was ik een nachtegaal, ik wou mijn Schepper eren
Met zijnen groten lof altijd te kwinkeleren
Dat bossen, berg en dal zou deunen van den klank,
en de woud-vogeltjens vergeten haren zank;
Ik ben geen nachtegaal, maar in veel groter ere
Een mens, het even-beeld van aller Heren Heere;
Ik wil dan mijne stem doen horen alle man
En prijzen Hem zo hoog en verre als ik kan;
Niet vragende een zier naar al het lelijk pruilen
Of misselijk getier van eksters en van uilen,
Verzekered dat Hij die eeuwiglijken leeft
Mijn tong tot zijnen roem geschapen heeft.*

Ziedaar het gedicht waarmee de Over-IJsselsche Sangen en Dichten van Jacobus Revius beginnen. Ik heb het een beetje gemoderniseerd omdat ik bang was dat sommige lezers zouden worden afgeschrikt door het oude spellingsbeeld. Tegelijk vrees ik dat andere lezers afkeurend het hoofd zullen schudden: zij vinden dat zo'n gedicht in de oude vorm gepresenteerd moet worden en dat het juist door die oude vorm een bepaalde charme krijgt. Maar ik vind het op het ogenblik belangrijker barrières weg te nemen, zodat zo veel mogelijk lezers met het werk van Revius in contact kunnen komen. Dat brengt mij op een tweede opmerking die ik wil maken: ik weet dat er onder de lezers van Opbouw mensen zijn die veel meer van Revius afweten dan ik en daarom is het met schroom dat ik mij aan dit onderwerp waag. Maar ik bedenk dat anderen er weer minder van weten en voor hen is het reeksje dat ik ga schrijven, bedoeld.

Jacobus Revius (eigenlijk Jacob Reefsens, maar dat was een te eenvoudige naam voor een geleerde van die tijd) leefde van 1586-1658. Dat was een bewogen tijd, de tachtigjarige oorlog heeft hij voor een groot deel bewust meegemaakt, hij heeft de dieptepunten ervan beleefd maar ook het gelukkige einde. Er is over Revius veel geschreven, er zou dus ook veel over hem te vertellen zijn. We zouden het bijvoorbeeld kunnen hebben over zijn betekenis als theoloog, want hij heeft op dat terrein véél gepresteerd. Hij was, om maar iets te noemen, één van de revisoren bij de totstandkoming van de „Statenbijbel”. Dat betekent dat hij na moest gaan of de voorgestelde vertalingen wel juist waren. U begrijpt dat zoiets niet aan de eerste de beste werd toevertrouwd. Ik ben tijdens mijn

EX LIBRIS DOOR T. HOEKSTRA ZWOLLE

studie onder de indruk gekomen van de grote geleerdheid en vooral van de talenkennis en het taalkundig inzicht van de mensen die aan de Statenvertaling hebben meegewerkt; Revius mag onder hen met ere worden genoemd. Maar ik laat het graag aan een ander over die kant van Revius in Opbouw te bespreken. Niet omdat ik het zo van harte eens ben met de opmerking van J. van Vloten bij een bloemlezing van 1863: „Jammer dat Revius zijn dichtertalent niet meer heeft ontwikkeld ten koste van zijn theologisch werk waarin hij veel gemakkelijker te vervangen was geweest.” Ik wilde u die

aardige opmerking alleen niet onthouden! Revius zelf zou erg verontwaardigd zijn geweest als hij had kunnen lezen wat Van Vloten schreef. Want voor hem was het dichten iets van tweede orde, net als dat bij Huygens, die andere grote schrijver uit de zeventiende eeuw, het geval was. Die noemde zijn bundel gedichten: Korenbloemen, dat wil zeggen: ze zijn best aardig, maar toch niet echt zo belangrijk. Nee, Revius was allereerst predikant en theoloog. Toen hij, ongeveer op zijn zestigste, de tijd waarin wij over de VUT moeten denken, in Leiden een taak aan de universiteit kreeg en een soort voorloper werd van wat wij kennen als de theologische studiebegeleiding, had hij geen tijd meer voor poëzie: hij had belangrijker dingen te doen, zei hij. Ziet u wel? Ko-

renbloemen, zou Huygens gezegd hebben. Nee, een dichter uit die tijd zag niet zijn voornaamste roeping in dat dichterschap, zoals dat tegenwoordig wel eens het geval is. Er was belangrijker werk te doen. Allereerst was iemand zakenman, ambtenaar, bestuurder of geleerde en in zijn vrij tijd wijdde hij zich aan de literatuur. Daardoor was dat ook steeds de zaak van een zekere „elite”, een maatschappelijke bovenlaag. De „gewone man” had niet zo veel vrije tijd (en kon ook vaak niet lezen of schrijven).

—☆—

Met opzet heb ik het eerste gedicht uit de bundel van Revius overgenomen. Het is een soort program. Waar gaat het hem om? Hij ziet het als zijn taak de lof van God te zingen. En daarbij is zijn voornaamste uitgangspunt het woord van God zelf. Laat ik vandaag eindigen met een ander gedicht van deze dienaar van het Woord.

God zoeken

*Diogenes met een ontstekene lantaren
Zocht mensen op de markt, waar duizenden vergaren.
Die schimper had wat recht: maar ziet hoe menig zot
Nu bij de helle dag gaat tastende naar God;
Niet bruikende zijn Woord, om zekerlijk te treden,
Maar de beroekte slons van menselijke reden
Die hem verwarret in een doolhof zonder end
Zodat van duizenden Hem kwalijk één en kent.*

(Toelichting: schimper = spotter
wat recht = een beetje gelijk
slons = lampje

het woordje „en” hoort bij een ontkenning of beperking. Dus: kwalijk één en kent Hem = nauwelijks één kent Hem.)

Boekbespreking

Ds J. J. Arnold -
„Als de kerk KERK is...”
Uitgave van Oosterbaan en
Le Cointre - B.V. - Goes -
1985 - 191 pag. - gebonden -
prijs: f 23,90.

Dit interessante boek bevat vele waardevolle bladzijden. De auteur dient overigens zijn uitgebreid geschrift zeer bescheiden aan als een verzameling praktische praatjes. Hij is zich bewust, dat de antwoorden, die hij op gestelde vragen geeft, tot verder vragen leiden en om uitwerking vragen. Het gaat daarbij over de functie van de kerk naar binnen en naar buiten toe. Daarom komen onderwerpen als het huisbezoek, de belijde-

nisgeschriften en het evangelisatiewerk binnen het blikveld. De schrijver richt zich terecht tegen een bepaalde ikgerichtheid in de gemeente, die het kerk-zijn aantast. Hij wijst op het wonder van de kerk en spoort aan tot de goede strijd aan het duidelijk gemarkeerde front tegen de duivel en zijn trawanten. Het belang van het ziekenbezoek - een taak van gemeentelieden - wordt geaksentueerd. Het karakter van het huisbezoek wordt schriftuurlijk getaxeerd. „De bezoekers komen niet op eigen gezag, ze representeren hun Zender” (p. 59). Die bezoekers zijn te typeren als pastoors (herders) en bisschoppen (opziensers). Er wordt gerefereerd aan wat het Convent van Wessel (1568) inzake huisbezoek en

ouderlingendienst bepaalde. De noodzakelijkheid en aktualiteit van de belijdenisgeschriften wordt op overtuigende wijze onder woorden gebracht en benadrukt. De auteur geeft uitvoerig aandacht aan de verhouding tussen jongeren en ouderen en merkt in dat verband o.a. op: „Maar als de kerk kerk is, is er geen generatieconflict” (p. 89). Terecht brengt ds Arnold bij een ander onderwerp naar voren, dat je in het evangelisatiewerk de kerk er niet buiten kunt laten. Het gaat er alleen om wanneer en hoe brengt men de kerk in het gesprek met de buitenkerkelijke ter sprake. Men mag aan de materiële nood van de mensen buiten de kerk, die men op het evangelisatiepad ontmoet, niet voorbijgaan. Al moet men geenszins de evan-

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

gelisatie met maatschappelijk werk gaan verwarren.

De taak van de opvoeders thuis en op school wordt goed omschreven en gerelateerd aan bijbelse gegevens. Heel sterk vind ik het slothoofdstuk waarin Arnold diep ingaat op misleidend woordgebruik zoals het heden ten dage opgeld doet. Hij noemt als willekeurig genomen voorbeelden: vrijheid, gemeenschap, uitverkiezing, waarheid, inspiratie, nationaal. (zie pag. 185 e.v.).

We zijn het met de schrijver niet eens als hij erop aandringt per se het huisbezoek te beginnen met Schriftlezing en gebed. Een ouderling dient toch de bekwaamheid te bezitten in de loop van het gesprek op eenvoudige wijze zijn bijbel te openen en op een bepaalde Schriftplaats te wijzen ter ondersteuning van zijn betoog of ter verdediging van zijn stellingname. Voor mijn gevoel geeft het beginnen met een stuk uit de Bijbel van meet af een geforceerde draai aan het huisbezoek. Wanneer kollega Arnold over evangeliseren opmerkingen maakt, stelt hij, dat wij als christenen overtuigd zijn om te overtuigen. Ik geloof, dat het beter is te spreken van GETuigen dan van OVERTuigen, omdat in dit kader overtuigen het privilege is van de H. Geest. Tot besluit betreurt ik het, dat ettelijke pagina's gewijd zijn aan zaken van onderwijs binnen de kring van de vrijge-

maakt-gereformeerden, zodat lezers, die niet tot die kerken behoren, zich buitenstaanders voelen. Wat niet wil zeggen, dat men daarom niet het één en ander kan meenemen van wat te berde gebracht wordt. Al met al hebben we hier te doen met een boek, dat op populaire manier in doorsnee dingen aan de orde stelt, die ons allen raken. Er staan pittige doordenkertjes in. Men kan er zijn winst mee doen ter nadere bepaling van een gereformeerde positiekeuze. Wij willen dit goed leesbare en korrekt uitgegeven boek dan ook graag aanbevelen!

O. Mooiweer, Enschede

Redactie ontving

Dr C. P. van Andel, drs R. van den Beld (eindred.) - In gesprek met het Vaticaan - een tegenbezoek aan de paus van drie reformatische kerken in Nederland. 111 blz., f 14,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Drs W. Bakker e.a. - De Doleantie van 1886 en haar geschiedenis - 284 blz., f 47,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Adriaan H. Bredero, Christenheid en christendom in de middeleeuwen - Over de verhouding van godsdienst, kerk en samenleving. 358 blz., f 49,90; uitg. Kok Agora/De Nederlandsche Boekhandel/Uitg. Pelckmans, Kampen.

Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en land - Buitenlandse kerken: 51 blz., f 12,60; uitg. J. H. Kok, Kampen.

150 jaar Gereformeerde Kerk Bedum - 117 blz.; uitg. Profiel, Postbus 7, Bedum.

Er staat geschreven... Er is geschied - Jubileumbundel van de Bond van Mannenverenigingen op Geref. Grondslag, uitgegeven ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van de Bond. Eindred. H. J. Boiten. 344 blz., f 29,50; uitg. Profiel, Postbus 7, Bedum.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk II van Zwolle

Het adres van de Nederlands Gereformeerde Kerk (II) van Zwolle is gewijzigd. Scriba is thans: J. Smit, Oleanderlaan 23, 8024 XC Zwolle, tel. 038-531371.

Ned. Geref. Kerk van Zeist

Op 20 juli, 27 juli en 3 augustus a.s. zal alleen een morgendienst plaats vinden.

Aanvang van de diensten is 09.00 uur.

Plaats van samenkomst: Gebouw Ned. Prot. Bond, Kerkweg 21, Zeist.

Legerpredikant W. H. Louwerse

Het adres van luchtmachtpredikant W. H. Louwerse te Den Haag luidt thans: Haringvliet 40, 2401 DA Alphen a/d Rijn, tel. 01720-38233.

Uit breder kring

Kerkdiensten in Zwitserland

In het vorige nummer van ons blad werd melding gemaakt van kerkdiensten in de Schloszkirche te Interlaken.

Ons bereikt thans het bericht dat ds J. C. Remijn, die in de diensten zou voorgaan, zondag 25 juni j.l., onverwacht is overleden.

Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt.
Joh. 17 : 3

In Jezus ontslapen onze lieve zuster, schoonzuster en tante

MARIA AGATHA BAKKER

Geb. 27 september 1906 te Lioessens

overl. 28 juni 1986 te Heelsum

Coaldale (Can.):	Sj. Leffers-Bakker H. Leffers
Heemstede:	A. Bakker-Wentzel
Middenmeer:	G. Bakker-Tornga
Bilthoven:	R. S. H. Bakker M. Bakker-Knetsch
Lichtenvoorde:	H. Bosman-Bakker Th. Bosman
Kampen:	A. J. Bakker
Kampen:	B. A. Raap-Bakker G. J. Raap
Calgary (Can.):	S. T. Bakker I. Bakker-de Wit
Guelph (Can.):	H. J. Baker A. M. D. Baker-Lindeman
Dalen:	J. T. de Jonge-Bakker J. E. de Jonge
Wageningen:	J. Dam-Bakker B. Dam
Calgary (Can.):	T. S. Bakker G. Bakker-Hondema
Thunderbay (Can.):	M. van Elburg-Bakker J. van Elburg
Epe:	Joh. Bakker W. Bakker-Jonker
	neven en nichten

Correspondentie-adres: Lisztstraat 17, 7131 GM Lichtenvoorde.

De begrafenis heeft 3 juli plaats gehad te Wageningen.

Levenspartner èn geloofsgenoot, kan dat dan?

U bent op zoek naar een partner. En stuit daarbij steeds op teleurstellingen. Want u wilt niet alleen uw leven met hem of haar delen. Maar ook uw geloof.
Er zijn genoeg mensen die er net zo over denken als u. Maar hoe komt u met ze in contact?
Vraagt u eens naar de brochure van de Stichting Reformatische Huwelijksbemiddeling. SRH kan u op verantwoorde wijze helpen bij het vinden van een levenspartner, die ook qua geloofs-overtuiging bij u past.

SRH. Een partner die bij u past.

Bel of schrijf voor meer informatie: SRH, Postbus 341, 8260 AH Kampen, telefoon 05202-13999

Erkend door de Raad van Toezicht

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen”

Gestigd sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452